
Radim Palouš: Mít na zřeteli dlouhodobé cíle a neotročit krátkodechým aktualitám

Radim Palouš: Mít vždy na zřeteli dlouhodobé cíle a neotročit krátkodechým aktualitám

První polistopadový rektor Univerzity Karlovy profesor Radim Palouš slaví 6. listopadu své 90. narozeniny. Univerzitě Karlově doporučuje dát prostor nadaným studentům a posílat je na vyspělá pracoviště, ale především mít dlouhodobé cíle a dobré kontakty s absolventy.

Akademický senát Univerzity Karlovy vás zvolil prvním polistopadovým rektorem. Na který okamžik z volby rád vzpomínáte?

Nebyl jsem při hlasování, ale potom oznámili, že jsem se stal rektorem. Senát mne zvolil dvoutřetinovou většinou. Vnitřně jsem strnul. Co mne nejvíce dojalo, bylo, že celý senát vstal a začal zpívat Svatý Václave, vévodo české země, neboť svatý Václav je patronem Univerzity Karlovy.

Čekal na vás nelehký úkol proměnit univerzitu od základů. Jak se vám to dařilo?

Kdo jiný mohl být tehdy docentem a profesorem, ne-li ten, kdo byl prověřen příslušnými komunistickými institucemi. Každý, kdo směl učit, ať už ve funkci docenta, nebo profesora, musel projít kádrovým řízením, které končilo na OV nebo ÚV KSČ. Jeden velký úkol tedy byl, chcete-li provinilé nebo politicky příliš angažované, vyměnit. Tehdy ještě platily staré zákony, takže když jsem rozpustil Ústav marxismu-leninismu, kde byl velký počet zaměstnanců, tak se bránili a nepřijímali to. Měl jsem ale štěstí, že mezi mými spolupracovníky bylo velmi mnoho kvalifikovaně připravených lidí, kteří to dokázali zařídit.

Co vás na tehdejším stavu univerzity nejvíce trápilo?

Velkým překvapením bylo, že univerzita měla malou mezinárodní úroveň. Při osobních návštěvách, ke kterým jsem byl zván od Evropy přes Asii až po Afriku, jsem musel předávat sdělení, že jsme tady opět a svobodní. Svět byl k nám velice otevřený a vlídný a renomé Univerzity Karlovy z dřívější doby stále působilo, takže člověk měl na co navazovat. Univerzita byla skutečně přijata mezinárodně do svazku svobodných a odborně zdatných univerzit.

Vědecké výkony jednotlivých fakult asi byly odlišné...

V některých oborech to nebylo tak špatné a fakulty byly na náležité úrovni, zvláště ty přírodovědné a lékařské. Fakulty typu filozofická a právnická musely prodělávat mnohé změny a moji spolupracovníci prorektori mi pomáhali. (Poznám red.: prvními polistopadovými prorektory byli: Zdeněk Lojda, Karel Malý, Jaroslav Mihule, Josef Páček, Josef Petra? a Petr Vopěnka)

<blockquote class="rightfloat"> <p>Cesta je po mém soudu jediná: skýtat prostor nadaným studentům a absolventům a posílat je na vyspělá pracoviště; sledovat úspěšné univerzity a poučovat se z jejich zkušeností - z přijímaní uchazečů na studium i na vyučování a na vědu; mít vždy na zřeteli dlouhodobé cíle a neotročit krátkodechým aktualitám; pěstovat co nejúžší kontakty se svými absolventy.</p> </cite>prof. Radim Palouš pro Forum č. 15</blockquote>

Z čeho máte při ohlédnutí se zpět velkou radost?

Nejdůležitější bylo, že se univerzita mohla znovu postavit na vlastní nohy a hlásit, že jsme s to být rovnocennými partnery. To, myslím, byla největší věc, která se podařila. Důležité také bylo, že univerzita začala nově vnitřně komunikovat. Už neplatilo, že každá věc, která se týkala třeba jedné fakulty, musela jít přes OV KSČ, nýbrž rektorát přímo komunikoval s jednotlivými fakultami a jednotlivými pracovišti. A konečně neméně důležité také bylo, že studenti sami byli schopni uchopit své věci do vlastních rukou. Už jsme nebyli odděleni clonou stranicko-politického rozhodování.

Takže happy end...

Můj život byl složen spíše ze složitostí, pronásledování a vyhazovů. Po doktorátu z filozofie jsem dělal soustružníka v Poldovce na Kladně. Pozor, já nehubuji na tu práci, ale že jsem musel vstávat ve čtyři hodiny a v půl páté být na autobuse. Vrátil jsem se ve čtyři odpoledne a to bylo velice náročné. Mívali jsme totiž u nás Patočkův seminář, a když Patočka v sedm hodin přišel, aby rozvíjel náročné filozofické téma, tak jsem si říkal, že příště si musím dát sirky do očí, aby se mi mimoděk nezavíraly a hlava neklesala.

Že končí někdy život happyendem, to jsem nikdy netušil. Když po roce 1989 byla svoboda a mohl jsem vyjet s Občanským fórem do Ženevy vyjednávat přístroje, ještě jsem netušil, že to je end. Nicméně se pak už nic politicky zlého nestalo a mohl jsem to jako happy end mého života vnímat. Do roku 2003 jsem vyučoval filozofii a pak jsem se uchýlil ke svému počítači a do rodinného soukromí. Takže ano, happy end. Bad end už nepřišel.

Prof. PhDr. Radim Palouš, dr. h. c. mult., (*6. listopadu 1924) absolvoval Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy, obor filozofie, kde byl žákem prof. Jana Patočky. V roce 1948 obhájil rigorózní práci na téma Masarykovo filosofické

mládí. Absolvoval rovněž Přírodovědeckou fakultu Vysoké školy pedagogické, obor chemie. Po škole působil jako středoškolský profesor a v roce 1957 obsadil na základě konkursu místo asistenta analytické chemie. K oboru filozofie se mohl postupně vracet v šedesátých letech. V roce 1967 byl jmenován docentem (habilitační práce: Škola moderního věku) a v roce 1990 pak vysokoškolským profesorem.

Účastnil se a také sám organizoval ilegální filozofické semináře a působil jako editor samizdatových publikací (např. Nové cesty myšlení). Stal se jedním z prvních signatářů Charty 77, v období 1982 až 1983 byl jejím mluvčím. V roce 1989 byl jedním z organizátorů listopadového převratu a spoluzakladatelem Občanského fóra. V letech 1990–2004 byl členem Papežské rady pro kulturu.

Od ledna 1990 do února 1994 byl profesor Radim Palouš rektorem Univerzity Karlovy.

Prof. Radim Palouš je doktorem honoris causa na univerzitách v řadě evropských zemí (Krakov 1991, Lichtenstein 1991, York 1992, Edinburgh 1993), v USA (Pittsburg 1990, Omaha 1990, Betlehem 1992) a v Asii (Soul 1993). Je držitelem mnoha cen a čestných uznání, například Ceny ČSAV za edici souboru Patočkových kmenian, mezinárodní Komenského ceny Scheidegger Price či zlaté medaile UK. V roce 1997 obdržel z rukou prezidenta České republiky státní Řád T. G. Masaryka.

Publikoval přes 300 prací: mezi knižními tituly např. Škola stáří, Čas výchovy, Světověk, Dopisy kmotřenci, Komenského Boží svět, Česká zkušenost, Rokování o roku, Osobnost a komunikace, Totalismus a holismus, Ars Docendi, Dobrodružství pobytu vezdejšího a mnohé další.